

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

4. Закон України “Про Національний банк України” від 20.05.1999 р. № 679-ХІV. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

5. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 р. № 2121-ІІІ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

6. Закон України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” від 05.04.2001 р. № 2346-ІІІ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.

7. Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12.07.2001 р. № 2664-ІІІ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

8. Закон України “Про поштовий зв’язок” від 04.10.2001 р. № 2759-ІІІ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2759-14>.

9. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування платіжних сис-

тем та розвитку безготівкових розрахунків” від 18.09.2012 р. № 5284-VI. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5284-17>.

10. Указ Президента України “Про введення дозвільної системи у сфері підприємницької діяльності” від 20.05.1999 р. № 539. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/539/99>.

11. Постанова Правління Національного банку України “Про затвердження Положення про порядок видачі ліцензії на здійснення окремих банківських операцій небанківським фінансовим установам” від 16.08.2001 р. № 344. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0778-01>. (Постанова втратила чинність на підставі постанови Правління Національного банку України від 08.09.2011 р. № 306).

12. Постанова Правління Національного банку України “Про затвердження Положення про порядок видачі небанківським фінансовим установам ліцензії на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків” від 26.02.2013 р. № 57. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0407-13>.

[rada.gov.ua/laws/show/z0407-13](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0407-13).

13. Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики “Про затвердження національних класифікаторів, зміни до державного класифікатора та скасування чинності державних класифікаторів” від 26.12.2005 р. № 375. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0375609-05>.

14. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України “Про затвердження Ліцензійних умов здійснення переказу коштів небанківськими фінансовими установами” від 23.03.2006 р. № 5523. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0419-06>. (Розпорядження втратило чинність на підставі розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 04.04.2013 р. № 1120).

15. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження заходів щодо детінізації національної економіки на 2006–2007 роки” від 23.08.2005 р. № 367-р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/367-2005-%D1%80>.

Запитання – відповідь/

Практичні питання банківської діяльності

Як юридичні і фізичні особи можуть відкрити рахунок за кордоном?

Згідно з вимогами підпункту “д” пункту 4 статті 5 Декрету Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання та валютного контролю” розміщення валютних цінностей на рахунках і вкладах за межами України потребує наявності індивідуальної ліцензії Національного банку України на період, необхідний для здійснення такої операції.

Однак зазначена норма декрету містить такі винятки:

- відкриття фізичними особами-резидентами рахунків у іноземній валюті на час їх перебування за кордоном;
- відкриття кореспондентських рахунків уповноваженими банками;
- відкриття рахунків у іноземній валюті дипломатичними, консульськими, торговельними та іншими офіційними представництвами України за кордоном, які мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також філіями та представництвами підприємств і організацій України за кордоном, що не здійсню-

ють підприємницької діяльності.

- відкриття рахунків у іноземній валюті інвесторами — учасниками угод про розподіл продукції, в тому числі представництвами іноземних інвесторів за угодами про розподіл продукції.

Порядок та умови видачі Національним банком України резидентам індивідуальних ліцензій на розміщення резидентами (юридичними та фізичними особами) валютних цінностей на рахунках за межами України регламентоване Положенням “Про порядок видачі Національним банком України індивідуальних ліцензій на розміщення резидентами (юридичними та фізичними особами) валютних цінностей на рахунках за межами України”, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 14.10.2004 р. № 485.

Для отримання ліцензії **юридична особа, фізична особа-підприємець** подає до департаменту контролю, методології та ліцензування валютних операцій Національного банку України такі документи або їх копії:

- заяву про видачу ліцензії;
- виписку (витяг) з Єдиного держав-

ного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та довідку про взяття на облік як платника податків або їх копії, засвідчені нотаріально або державними органами, які видали документи;

- довідку уповноваженого банку, в якому з власного рахунку (на власний рахунок) заявника проводитимуться операції з перерахування (зарахування) валютних цінностей на рахунок (із рахунку) та здійснюватиметься обов’язковий продаж надходжень в іноземних валютах 1-ї групи Класифікатора та в російських рублях;
- довідку нерезидента про номер, тип відкритого в нього резидентом рахунку та валютні цінності, що на ньому обліковуються (за наявності відкритого рахунку).

Фізичним особам, які не є підприємцями, також слід звертатися за одержанням індивідуальної ліцензії (наприклад, у випадках, якщо для отримання студентської візи у відповідному посольстві необхідно подати, крім іншого, документ про підтвердження відкриття заблокованого рахунку в банківській установі тієї країни, в якій така особа має намір навчатися, з депонуванням на такому ра-

хунку необхідної суми в іноземній валюті). Для отримання ліцензії така фізична особа подає до територіального управління Національного банку України за своїм місцезнаходженням (місцем проживання) такі документи:

- заяву про видачу ліцензії;
- довідку уповноваженого банку, в якому з власного рахунку (на власний рахунок) заявника проводитимуться операції з перерахування (зарахування) валютних цінностей на рахунок (із рахунку) та здійснюватиметься обов'язковий продаж надходжень в іноземних валютах 1-ї групи Класифікатора та в російських рублях;
- довідку нерезидента про номер, тип відкритого в нього резидентом рахунку та валютні цінності, що на ньому обліковуються (за наявності відкритого рахунку);
- копії відповідних сторінок паспорта або документа, що його заміняє, які містять останнє фото, прізвище, ім'я, по батькові, дату народження, серію і номер, дату видачі та найменування органу, що видав документ, реєстрацію місця проживання громадянина;
- копію документа, виданого органом державної податкової служби, що засвідчує присвоєння ідентифікаційного номера.

Слід звернути увагу, що фізичні особи-резиденти, які отримали індивідуальну ліцензію на розміщення валютних цінностей на рахунках за межами України, можуть здійснювати на ці рахунки перекази іноземної валюти тільки в сумі, зазначеній у ліцензії. Якщо ж фізична особа під час перебування за кордоном відкрила рахунок і бажає після повернення в Україну надалі проводити операції через нього, то вона має звернутися до територіального управління Національного банку України для отримання ліцензії в порядку, передбаченому вищевказаним положенням.

Стосовно можливості відкриття рахунків у іноземних банках **громадянами України, які мають постійне місце проживання за межами України**, то вони згідно з вимогами пункту 6 статті 1 вищезазначеного декрету відносяться до нерезидентів, і порядок відкриття ними рахунків у іноземних банках регулюється законодавством країни їх перебування (проживання).

Яким чином здійснюється виплата заробітної плати працівникам-нерезидентам на банківські рахунки?

Статтею 24 Закону України “Про оплату праці” встановлено, що виплата заробітної плати здійснюється за місцем роботи. При цьому за особистою письмовою згодою працівника виплата заробіт-

ної плати може здійснюватися через установи банків, поштовими переказами на вказаний ними рахунок (адресу).

Відповідно до пункту 5.4 Інструкції “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах”, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492, одним зі способів оплати праці працівників-нерезидентів, які згідно з укладеними трудовими договорами (контрактами) працюють в Україні, може бути перерахування іноземної валюти з поточного рахунку в іноземній валюті юридичних осіб-резидентів на рахунки таких працівників-нерезидентів, відкриті в уповноважених банках України.

Водночас операції з переказування і пересилання валютних цінностей за межі України потребують наявності індивідуальної ліцензії Національного банку України згідно з підпунктом “а” пункту 4 статті 5 Декрету Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю”, крім випадків, визначених вказаним підпунктом декрету. Переказування іноземної валюти за кордон із метою оплати праці працівників-нерезидентів, які працюють в Україні за трудовими договорами (контрактами), не належить до таких випадків.

Отже, операції з виплати заробітної плати працівникам-нерезидентам шляхом переказу іноземної валюти безпосередньо на їх рахунки, відкриті в банківських установах за межами України, можливі за наявності індивідуальної ліцензії Національного банку України. Проте у вищевказаному декреті все ж таки встановлений виняток, а саме: статтею 10¹ визначено, що вимоги стосовно одержання індивідуальних ліцензій не поширюються на операції представництв іноземних інвесторів за угодою про розподіл продукції щодо оплати праці шляхом перерахування на банківські рахунки за межі України працівникам-нерезидентам, які згідно з укладеними трудовими договорами (контрактами) працюють в Україні.

Чи може банк бути страховим посередником?

Відповідно до статті 15 Закону України “Про страхування” страхова діяльність в Україні може провадитися за участі страхових посередників, зокрема страхових агентів. При цьому страхові агенти діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності, а саме: укладають договори страхування, одержують страхові платежі, виконують роботи, пов'язані зі здійсненням страхових виплат і

страхових відшкодувань. Страхові агенти є представниками страховика і діють у його інтересах за винагороду на підставі договору доручення зі страховиком.

Банки як спеціалізовані фінансові установи створюються насамперед для проведення банківської діяльності, яка відповідно до Закону України “Про банки і банківську діяльність” полягає в залученні у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщенні зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, а також у відкритті і веденні банківських рахунків фізичних та юридичних осіб. Тобто банк у своїй діяльності ризикує переважно не власними, а залученими коштами. Виходячи з цього, вищезазначеним законом встановлено обмеження щодо діяльності банків, у тому числі заборона надавати послуги у сфері страхування.

Це пов'язано з тим, що згідно зі статтею 16 Закону України “Про страхування” страховик при укладенні договору страхування бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір страхування. Разом з тим відповідно до статті 239 Цивільного кодексу України правочин, учинений представником, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки особи, яку він представляє. Тобто договір страхування, укладений за посередництвом страхового агента, створює саме для страховика цивільні права та обов'язки, в тому числі зобов'язання здійснити страхову виплату в разі настання страхового випадку (в чому й полягає страхування) страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено такий договір страхування.

Отже, при виконанні функцій страхового агента як посередника у банку відсутні фінансові ризики, оскільки у цьому разі банк діятиме в інтересах страховика від його імені та за його дорученням, тобто не прийматиме на себе ніяких зобов'язань перед страхувальниками. Тому стаття 48 Закону України “Про банки і банківську діяльність”, якою встановлені обмеження щодо діяльності банків, дозволяє їм виконувати функції страхового посередника, тобто бути представником страховика, що діє в інтересах останнього на підставі відповідного договору.

Юрій Кузнецов,
головний юрисконсульт
юридичного департаменту
Національного банку України.